POLSKI PETERSBURG
ПОЛЬСКИЙ ПЕТЕРБУРГ

Scenariusz 9. *Wojsko i jego obecność w mieście*

Kinga Anna Gajda

Scenariusz do zrealizowania na lekcji **wiedzy o społeczeństwie** (IV etap).

Cele główne

Uczeń:

- wskazuje instytucje wojskowe i omawia ich obecność w mieście,
- omawia funkcje wojska w czasie pokoju.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- wymienia instytucje wojskowe w swoim mieście lub mieście znajdującym się najbliżej;
- przedstawia obustronne znaczenie armii/wojska w relacjach polsko-rosyjskich;
- podkreśla w edukacji wojskowej rolę miasta (Petersburga) jako siedziby wielu szkół i instytucji związanych z wojskiem;
- wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski;
- przedstawia obecność Polaków w zagranicznych formacjach wojskowych, m.in. u boku Napoleona, w kontekście/kontraście do obowiązku służby w armiach zaborczych;
- rozpoznaje zależności między różnymi dziedzinami życia społecznego;
- twórczo wykorzystuje wypowiedzi teoretyczne;
- czyta teksty stanowiące kontekst dla tekstów kultury poznawanych w szkole;

- publicznie (na forum klasy) wygłasza przygotowaną przez siebie wypowiedź, dbając o dźwiękową wyrazistość przekazu;
- wykonuje różne działania na tekście (streszcza, parafrazuje, analizuje);
- krytycznie podchodzi do omawianego materiału;
- odwołuje się do różnych punktów widzenia i wskazuje argumenty „za" i „przeciw" w rozwiązywaniu problemów życia publicznego.

Metody pracy:

- samodzielne dochodzenie do wiedzy,
- analiza materiału źródłowego.

Tok zajęć (w zależności od pracy uczniów zajęcia mogą trwać od jednej godziny do dwóch godzin lekcyjnych)

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i prosi o zapoznanie się z tekstem Mariusza Kulika *Polacy w życiu wojskowym Petersburga (od XVIII do XX w.)*. Uczniowie winni przedstawić liczebność Polaków w Petersburgu i w różnych formacjach wojskowych armii rosyjskiej oraz wskazać przyczyny obecności w niej Polaków. Powinni także omówić relacje polsko-rosyjskie i ich wpływ na liczebność Polaków w wojsku rosyjskim (ze szczególnym podkreśleniem roli powstań i funkcji religii), a także stosunek Polaków z Królestwa Polskiego, tzw. rosyjskich guberni zachodnich, oraz zaborów pruskiego i austriackiego do rodaków pobierających nauki w rosyjskich szkołach wojskowych i noszących rosyjski mundur (np. świadoma droga kariery *vs.* przymusowa służba). Zadaniem uczniów jest także scharakteryzowanie ewolucji rosyjskich instytucji wojskowych, wymienienie najważniejszych szkół wojskowych w Petersburgu. Powinni też podkreślić, że Polacy w zależności od okresu historycznego służyli zarówno w wojskach lądowych, jak i marynarce wojennej, omówić powody, dla których niektórzy z nich zdobywali stopnie generalskie, wyliczyć wojskowe stowarzyszenia konspiracyjne, do których należeli służący w rosyjskiej armii Polacy.

Analizę tekstów można uzupełnić o lekturę wystąpień wygłoszonych podczas międzynarodowej konferencji *Polski Petersburg – historia i pamięć*, m.in. o drugi tekst Mariusza Kulika *Polacy na petersburskich uczelniach wojskowych*, w którym autor przedstawia sytuację polskich studentów, omawia zagadnienie reformy kształcenia i

przepisy określające liczbę osób wyznań innych niż prawosławne w poszczególnych jednostkach wojskowych.

Następnie nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy, a te na mniejsze podgrupy.

Pierwsza grupa pracuje nad zagadnieniem wstępowania Polaków do obcych formacji wojskowych. Nauczyciel rozdaje uczniom materiały dotyczące Legionów Polskich, obecności Polaków w międzynarodowych formacjach wojskowych, służbie Polaków w pozostałych wojskach zaborczych itp. Zadaniem uczniów jest omówienie przyczyn obecności polskich wojskowych w zagranicznych formacjach.

Druga grupa pracuje nad zagadnieniem obecności wojska w mieście. Nauczyciel rozdaje uczniom hasła i fotografie z encyklopedii wskazujące na obecność wojska w Petersburgu. Wśród haseł mogą się znaleźć: Konstantynowska Szkoła Artylerii, koszary Pawłowskiego Pułku Gwardii, Aleksandrowski Korpus Kadetów – III Gimnazjum Wojskowe, zamek Michajłowski, w którego murach mieściła się Mikołajewska Akademia Inżynierii Wojskowej, twierdza Pietropawłowska, której północną część zajęły dziewiętnastowieczne budowle wojskowe, zarówno koszarowe, jak i administracyjne, a w czasie przewrotu bolszewickiego mieścił się tam sztab polowy Piotrogrodzkiego Komitetu Wojskowo-Rewolucyjnego, Dom Komendancki, bastion Trubieckiego, cerkiew pw. św. św. Piotra i Pawła przy Wojskowym Szpitalu Klinicznym, Akademia Medyko-Chirurgiczna – od 1881 r. Wojskowa Akademia Medyczna, Wojskowa Akademia Medyczna, Akademia Sztabu Generalnego. Uczniowie zaznaczają miejsca na mapie Petersburga. Następnie, wykorzystując Internet, wyszukują instytucje związane z wojskiem w swoim mieście i nanoszą je na mapę swojego miasta, przedstawiając funkcję i ulokowanie poszczególnych obiektów.

Grupy omawiają wyniki swojej pracy przed pozostałymi uczniami.